

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUS POIKKEUSLUVALLA SALLITTAVASTA ILVEKSEN METSÄSTYKSESTÄ METSÄSTYSVUONNA 2024–2025

Pääasiallinen sisältö

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa vahvistetaan suurimmat sallitut saalismäärät ilveksen rauhoituksesta poikkeamiseksi sekä eräitä aluerajoituksia.

Kiintiö

Ilveksen saaliskiintiön asettamisella rajoitetaan Suomen riistakeskuksen toimivaltaa poiketa ilveksen rauhoituksesta. Tavoitteena on kuitenkin mahdollistaa poikkeuslupien myöntäminen, mikäli hakemusten edellytykset täyttyvät. Lukumäärällisesti esitetään asetuksen voimassaoloajalle **320** (320) yksilön ilveskiintiötä muun Suomen kannanhoitoalueelle.¹ Kiintiö olisi sama kuin edellisellä metsästyskaudella.

Asetuksessa esitetään muun Suomen kannanhoitoalueen verotukseksi 14,2 %. Maa- ja metsätalousministeriön linjauksena on aiemmin ollut kannan kasvun taittaminen ja tihentymien purkaminen. Ilveskanta oli vuoden 2020 kanta-arviossa 11 % kasvussa, vuonna 2021 4 % kasvussa, 2022 lähes ennallaan ja 2023 9 % kasvussa ja nyt laskussa noin 6 % verran. Kanta-arvio on tuotettu samoilla periaatteilla kuin vuosi sitten, ja yksi tärkeimmistä aineistoista on ilveshavainnot. Koska kanta-arvion pohjana on selvästi viime vuotta vähemmän havaintoja, ilvesten vähimmäismääräksi tulee viime vuotta alhaisempi luku. Riistakolmiolaskennat eivät kuitenkaan tue sitä, että kanta olisi pienentynyt viime vuoteen nähden. Kiintiön määrää ei ole siis syytä laskea.

Aiemmin tavoitteena on ollut löytää verotustaso, jolla kanta olisi vakaa. Tällä esityksellä ei tavoitella suurinta kestävää verotusmäärää, vaikka ilveskannan kasvu ja tihentyminen ovat lisänneet kritiikkiä ilveskannan hoitoa ja Luonnonvarakeskuksen kanta-arviomenetelmää kohtaan. Toisaalta kritiikki ilveksen metsästystä kohtaan on lisääntynyt pienten hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen lisääntyessä. Ilveksen metsästystä kritisoidaan metsästäjäkentän ulkopuolelta, koska toivotaan, että ilves verottaisi voimakkaammin valkohäntäpeura- ja metsäkauriskantoja.

Oikeuskäytäntö on tiukentunut kannanhoidollisen metsästyksen osalta merkittävästi kaikkien suurpetojen osalta johtuen siitä, että luontodirektiivin IV-liitteen tiukasti suojeltuja lajeja koskevat ratkaisut eivät ole lajiriippuvaisia. Susia koskeva EU –tuomioistuimen ennakkoratkaisu koskettaa myös ilveksen ja karhun metsästystä. Esimerkki tiukentuneesta tulkinnasta saatiin tänä syksynä, jolloin metsästysvuodelle 2024-2025 karhun poikkeuslupia muun Suomen kannanhoitoalueelle oli Suomen riistakeskuksen mahdollista myöntää 154 karhulle. 23 hakemuksesta vain 1 myönnettiin myönteisenä Lieksaan 10 karhulle. Hakemuksissa suurin puute oli kannanhoidollisella metsästyksellä tavoiteltavan päämäärän täsmällinen perusteleminen². Itä-Suomen hallinto-oikeus on asettanut myös Lieksan poikkeuslupan täytäntöönpanokieltoon³. Tämä tarkoittaa, ettei misään poronhoitoalueen ulkopuolella 20. elokuuta päästy kannanhoidolliseen karhunpyyntiin.

¹ Noin 14,2 % verotus 2024/25 on laskettu muun Suomen kannanhoitoalueen kanta-arviosta $2260 \cdot 0,14 \Rightarrow n.320$ yksilöä

² <https://riista.fi/kannanhoidollinen-karhunpyynti-jaissa/>

³ <https://riista.fi/lieksan-karhulupa-toimeenpanokieltoon/>

Maa- ja metsätalousministeriön metsästysvuoden 2023-2024 kiintiö oli 320 ilvestä. Kannanhoidollisia lupia haettiin 193 hakemuksella 640 ilvekselle, mutta Suomen riistakeskus myönsi poikkeuslupan 300 ilvekselle. Ilvessaalis kannanhoidollisessa metsästyksessä muun Suomen alueella oli kuitenkin vain neljä (4) yksilöä. Yksi eläin saatiin saaliiksi Satakunnassa ja kolme Keski-Suomessa. Tämä johtui siitä, että Suomen riistakeskuksen metsästyskaudelle 2023–2024 myöntämistä ilvesluvista valitettiin kattavasti. Hallinto-oikeudet määräisivät lähes kaikille ilveksen poikkeusluville toimeenpanokiellon, joten lupia ei kolmea poikkeusta lukuun ottamatta käytetty. Hallinto-oikeudet kumosivat kaikki ilveksen kannanhoidollista metsästystä koskevat poikkeuslupapäätökset. Vertailun vuoksi ilveksen kannanhoidollisessa metsästyksessä metsästysvuonna 2022-2023 saatiin saaliiksi 174 ilvestä. Ilveskanta tulee todennäköisesti kasvamaan, mutta kanta-arvio ei välttämättä osoita sitä.

Metsästysvuonna 2023-2024 vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla saatiin saaliiksi 36 (25) ilvestä poronhoitoalueelta. Poikkeusluvilla saatujen ilvesten kokonaismäärä oli siten 40 (199). Suluissa edellisen metsästysvuoden saalis. Kokonaiskuolleisuus oli 146, kun 102 muutoin kuollutta muun Suomen alueella ja 4 poronhoitoalueella lasketaan mukaan (Poikkeusluparaportti 18.9.2024).⁴ Ilveskantaa verotti siis eniten liikenne. Metsästysvuonna 2024-2025 ei ole muun Suomen alueelta poikkeusluvilla saatua saalista, mutta muutoin kuolleita on 39 (Suomen riistakeskuksen poikkeuslupaseuranta 1.8.2024-18.12.2024).

Luonnonvarakeskuksen kanta-arvio⁵

Luonnonvarakeskus (Luke) arvioi, että Suomen ilveskanta on vähintään 2260 ilvestä ennen metsästyskautta 2024/2025. Pentuehavaintojen perusteella vuonna 2023 arvioidaan havaitun vähintään 410 erillistä ilvespentuetta. Luvuissa ei ole mukana Ahvenanmaalla esiintyviä ilvespentueita eikä -yksilöitä. Kanta-arvio pohjautuu petoyhdyshenkilöverkoston 1.9.2023–29.2.2024 kirjaamiin pentuehavaintoihin, joiden pohjalta tehdään laskelma vuoden 2023 erillisten pentueiden määrästä. Kaikki ilveshavainnot pitivät sisällään yhteensä noin 3 350 kpl ilvespentueiden näkö- ja jälkihavaintoa ja ~540 riistakamerahavaintoa, mikä on 39 % vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Nyt havaittujen ilvespentueiden määrän ja siitä johdetun yksilömäärän vähentymistä selittää todennäköisesti havainnointiaktiivisuuden selvä lasku, koska ilveksen luontaisessa kuolleisuudessa ei tiedetä tapahtuneen merkittävää muutosta ja samalla metsästysverotus on ollut vähäistä. Lisäksi riistakolmiolaskennoista saatava jälki-indeksi ei tue ajatusta kannan pienentymisestä. Edellä mainitut asiat luovat ilveskannan arviointiin epävarmuutta, minkä takia tänä vuonna raportoidaan vain pentueiden vähimmäismäärä ja kannan vähimmäiskoko. Samasta syystä tänä vuonna ei julkaista populaatiomalliin perustuvaa enustetta.

Ilveksen aiheuttamat kotieläinvahingot ja porovahingot sekä vaikutus metsäpeuraan

Ilveksen aiheuttamat kotieläinvahingot ovat edelleen hyvin maltillisia. Vuoden 2023 vahingot olivat 81 120 euroa (39 774 €) euroa. Vuoden 2024 kotieläinvahingot ovat 19.12.2024 mennessä noin 43 000 euroa. Vahinkoja lampaille ilvekset aiheuttivat 19 kertaa (n.9000 €), hevosille 8 kertaa (n.2000 €), koirille 16 kertaa (n. 26 000 €), naudoilta 5 kertaa (n.2000 €) ja muille kotieläimille 7 kertaa (n. 3000 €).

Poronhoitoalueella ilveskanta on harva, havaintoaineisto alueellisesti huonosti kattavaa ja siellä esiintyy vain noin 3 % Suomen arvioidusta ilveskannasta. Poronhoitoalueen verotus perustuu porovahinkojen mahdollisimman tehokkaaseen vähentämiseen. Poronhoitoalueen ilveksen porotalouselinkeinolle aiheuttamat vahingot ovat edelleen huomattavat ja ilveksen vuonna 2023 aiheuttamat porovahingot löydettyjen porojen mää-

⁴ Ilveksen osalta voi vielä tulla Ruokaviraston toimittamien tutkimustodistusten myötä tietoon joitakin muutoin kuolleita yksilöitä, mutta näiden määrä on oletettavasti pieni.

⁵ https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/554983/luke-luobio_45_2024.pdf?sequence=1&isAllowed=y

rän perusteella olivat 1,27M€ (1,07M€). Laskennallinen vahinko porotaloudelle oli 1,7M€ (1,59 M€), kun mukaan otetaan vasahävikki. Vuoden 2024 ilveksen aiheuttamien porovahinkojen ennakoidaan nousevan yli 2 M€.

Luonnonvarakeskuksen kannan seurannan ja sitä tukevan tutkimustyön perusteella suurpedot ovat potentiaalisin metsäpeuralle heikon vasatuoton ja kuolevuutta aiheuttava ensisijainen tekijä. Luonnonvarakeskuksen metsäpeurojen vasaseurannat osoittavat, että panta-aineistosta vain kolmasosa syntyneistä oli elo-syyskuussa enää hengissä. Lisäksi suurpedot aiheuttavat hävikkiä aikuisille metsäpeuroille, joiden kuolinsyistä noin 60 % on määritetty suurpetojen osalle. Suurpetojen tappamista vuosina 2010-2019 GPS-pannoitetuista metsäpeuroista (n=49) suurimman osan oli saalistanut susi, 59 % (n=29). Muista suurpedoista suhteellisilta osuuksiltaan ahma sai saaliiksi 14 %, karhu 10 % ja ilves 8 % kaikista petojen tappamista peuroista.⁶

Tavoiteltava päämäärä

Viimeisimmässä uhanalaisuustarkastelussa (2019) ilves muuttui silmälläpidettävästä (NT) elinvoimaiseksi (LC). Ilveskanta on Suomessa suotuisalla suojelutasolla ja ollut sitä jokaisena raportointikautena (2001–2006 ja 2007–2012 sekä 2013-2018). Metsästyksestä huolimatta kannan elinvoimaisuus tai suotuisan suojelun taso eivät ole uhattuina. Euroopan unionin jäsenmaat ovat velvollisia raportoimaan komissiolle kuuden vuoden välein luontodirektiivin toimeenpanosta. Luontodirektiivin 17 artiklan mukaisissa raporteissa ilves on aina ollut suotuisalla suojelutasolla boreaalisella luonnonmaantieteellisellä vyöhykkeellä.

Ilves kuuluu luontodirektiivin IV liitteeseen eli on tiukasti suojeltu laji. Tämä tarkoittaa, että Suomen on otettava käyttöön tiukka suojelujärjestelmä ja kiellettävä kaikki näiden yksilöiden pyydystäminen tai tappaminen. Luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdassa kuitenkin sallitaan jäsenvaltioiden poikkeavan tiukan suojelujärjestelmän asettamista velvoitteista edellyttäen, ettei muuta tyydyttävää ratkaisua ole tietyn päämäärän saavuttamiseksi ja ettei poikkeus haittaa kyseisten lajien kantojen suotuisan suojelun tason säilyttämistä niiden luontaisella levinneisyysalueella. Yleisimmät päämäärät, joita poikkeuksilla tavoitellaan ovat 16.1.b –alakohdan erittäin merkittävien vahinkojen ehkäiseminen ja 16.1.c-alakohdan yleistä turvallisuutta koskeva tai muu erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syy.

Suomen ilveskanta on niin suurella tasolla, ettei pelkästään vahinkoa tai turvallisuusuhkaa aiheuttavien tiettyjen yksilöiden poistamisella voida hallita kasvavan ilveskannan lähinnä sosiaalista konfliktia. Tämän johdosta Suomessa on säädelty ilveskantaa luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e-alakohdan nojalla eli sallimalla ns. kannanhoidollinen metsästys. Tämän luontodirektiivin 16.1.e –alakohdan päämäärä ei voi lähtökohtaisesti olla sama kuin luontodirektiivin 16 artiklan 1 a-d alakohdilla⁷. Kannanhoidollisella ilveksen metsästyksellä pyritään pääasiassa:

- suotuisan suojelutason saavuttaneen kannan kasvunopeuden säätelyyn verotustason muutoksilla kannan kehityksen mukaan
- ylläpitämään ilvesten ihmisarkuutta

⁶ Pöllänen, A. 2020: Suurpetojen aiheuttama vaihtelu metsäpeuravaadinten (*Rangifer tarandus fennicus*) säilyvyydessä <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-202004241543.pdf>

⁷ EU tuomioistuimen ratkaisun C-674/17 kohdan 37 mukaan: Luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan e alakohtaan perustuvan poikkeuksen päämäärä ei näin ollen voi lähtökohtaisesti olla sama kuin 16 artiklan 1 kohdan a–d alakohtaan perustuvien poikkeusten päämäärät, minkä vuoksi ensin mainittua säännöstä voidaan käyttää perusteena poikkeuksen hyväksymiselle vain sellaisissa tapauksissa, joissa jälkimmäiset säännökset eivät ole merkityksellisiä. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=218935&pageIndex=0&doclang=FI&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1815652>

- pitämään saaliin seurannalla ja kiintiön mitoituksella lisääntymisiässä oleviin naaraisiin kohdistuva verotus maltillisena
- vähentämään metsäpeuraan kohdistuvaa predaatiota
- vähentämään porovahinkoja kohdentamalla lupia poronhoitoalueelle siirtyviin nuoriin yksilöihin
- lisäämään vaikutusmahdollisuuksia paikallisten ihmisten keskuudessa, joiden on elettävä samoilla alueilla kuin ilvekset
- kasvunopeutta hidastamalla lisäämään pitkäaikaista hyväksyntää alueilla, jonne ilvekset ovat vasta palaamassa.

Yleinen päämäärä ilveksen suojelusta poikkeamiselle voi olla ilveskannan suojelu edistämällä ihminen-ilvesrinnakkaiseloa (coexistence) tasapainottamalla ilveskannan aiheuttamia sosioekonomisia vaikutuksia ja pyrkimällä torjumaan ihminen-villieläin-konfliktin (HWC) laajeneminen. Päämäärää tulee tietenkin perustella poikkeuslupahakemuksen kohteena olevan alueen osalta tapauskohtaisesti.

Muu tyydyttävä ratkaisu

Poikkeuslupaa ei voida myöntää luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan nojalla, jos poikkeamisella tavoiteltu päämäärä voidaan saavuttaa jollakin muulla tyydyttävällä ratkaisulla. Poikkeaminen on siis mahdollista vain, jos sellaista vaihtoehtoa toimenpidettä ei ole, jonka avulla tavoiteltu päämäärä voidaan saavuttaa tyydyttävällä tavalla ja niin, että direktiivissä säädettyjä kieltoja noudatetaan. Kannanhoidollinen metsästys on ainoa keino saavuttaa **Tavoiteltu päämäärä** –kohdassa mainittu yksi tai useampi päämäärä. Yksittäisten vahinkoa tai turvallisuusuhkaa aiheuttavien ilvesten poistamisella ei voida esimerkiksi ylläpitää ilvesten ihmisarkuutta, rajoittaa ilveskannan kasvua tai vähentää ilveskannan tiheyttä.

Suojelutaso

Poikkeaminen ei saa heikentää myöskään suotuisaa suojelutasoa tai sen saavuttamista. Euroopan unionin tuomioistuin on todennut tapauksessa C-342/05, (komissio vs. Suomi), että poikkeusten hyväksyminen on mahdollista, vaikka laji olisi epäsuotuisalla suojelutasolla, poikkeuksellisesti silloin, kun on asianmukaisesti osoitettu, ettei niillä entisestään huononnetta kyseisten kantojen epäsuotuisaa suojelun tasoa tai estetä kyseisten kantojen suotuisan suojelun tason ennalleen saattamista. Poikkeuksen on siis asianomaisen lajin kannalta oltava neutraali.

Viimeisimmässä uhanalaisuustarkastelussa (2019) ilves muuttui silmälläpidettävästä (NT) elinvoimaiseksi (LC). Ilveskanta on Suomessa suotuisalla suojelutasolla ja ollut sitä jokaisena raportointikautena (2001–2006 ja 2007–2012 sekä 2013–2018). Metsästyksestä huolimatta kannan elinvoimaisuus tai suotuisan suojelun taso eivät ole uhattuina.

Euroopan unionin jäsenmaat ovat velvollisia raportoimaan komissiolle kuuden vuoden välein luontodirektiivin toimeenpanosta. Luontodirektiivin 17 artiklan mukaisissa raporteissa ilves on aina ollut suotuisalla suojelutasolla boreaalisella luonnonmaantieteellisellä vyöhykkeellä.

Kannanhoidolla tarkoitetaan ilveskannan kokoon, kannan kasvuun ja alueellisiin tiheyksiin vaikuttamista suunnitelmallisella niin sanotulla adaptiivisella eli kannanvaihteluihin reagoivalla metsästyksellä. Koska kyseessä on luontodirektiivin tiukasti suojeluma laji, lähtökohta kannanhoidolle on, että laji on suotuisalla suojelutasolla ja että kannassa tapahtuvat suunnitellut muutokset eivät missään olosuhteissa laske ilveskantaa alle suotuisan suojelutason.

1 Nykytila

Ilves on rauhoitettu metsästyslain 37 §:n nojalla koko maassa ympäri vuoden. Rauhoituksesta voidaan kuitenkin poiketa metsästyslain 41 §:n poikkeuslupasääntelyn nojalla.

Metsästyslain 41 §:n 5 momentin mukaan poikkeuslupien ja 41 a §:n 4 momentissa tarkoitetun kiintiön nojalla pyydetävän saaliin vuotuista määrää voidaan rajoittaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella, jossa voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitä riistaeläinlajeja rajoitus koskee, suurimmasta sallitusta saalismäärästä, saalisyksilöiden sukupuolesta ja iästä sekä alueesta, jota rajoitus koskee. Maa- ja metsätalousministeriöllä on siten toimivalta rajoittaa poikkeuslupien nojalla pyydetävän saaliin määrää ja aluetta.

Suomen riistakeskukselle on annettu 1.3.2011 voimaan tulleella riistahallintolailla (158/2011) toimivalta myöntää riistaeläinten pyynti- ja poikkeuslupia. Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jossa em. kaltaiset julkiset hallintotehtävät tehdään rikosoikeudellisella virkavastuulla. Suomen riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö. Poikkeuslupiin liittyvä Suomen riistakeskuksen harkintavalta on myös hyvin pitkälle sidottua harkintaa, jota rajaavat Euroopan unionin luonto- ja lintudirektiivit. Suomen riistakeskuksen luvat koskevat lisäksi yksittäistä eläintä tai eläimiä. Suomen riistakeskuksen harkintaa rajaa myös tämä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella määräämä suurin sallittu saalismäärä ja aluetta koskeva rajoitus.

Lähtökohtaisesti Suomen riistakeskus ei voi poiketa näistä määristä tai myöntää poikkeuslupia asetuksessa mainitun alueen ulkopuolelle. Poronhoitoalueen ilveskiintiötä ei kuitenkaan aseteta. Siitä luovuttiin, koska kanta-arvio on siellä epäluotettavampi kuin muualla maassa. Luke:n mukaan poronhoitoalueen ilveskantaa on vaikea arvioida, koska kyseessä on suuri alue, jolta löytyy harvakseltaan petoyhdysmiehiä. Myös pentuehavaintoja tehdään muuhun maahan verrattuna vähän. Merkittävä osa poronhoitoalueen ilvespopulaatiosta lienee nuoria ja pääosin poronhoitoalueen ulkopuolelta vaeltavia nuoria aikuisia. Kanta-arviota luotettavamman perustan ilveksen poikkeusluville poronhoitoalueella antavat ilveksen aiheuttamat porovahingot, joita voidaan seurata lähes reaaliaikaisesti Riistavahinkorekisterin ja kaikille avoimen riistavahingot.fi –palvelun kautta.

Harkintavaltaa rajaavat myös luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivissä 92/45/ETY, jäljempänä *luontodirektiivi*, mainitut myöntämisperusteet ja niiden tulkintasisältö, mikä on muotoutunut Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisujen sekä luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta annetun ohjeasiakirjan⁸ kautta.

Ilves kuuluu luontodirektiivin liitteen IV ns. tiukasti suojeltuihin lajeihin. Suomen suurpetokantojen hoito perustuu hoitosuunnitelmiin, jotka on valmisteltu ottaen huomioon EU:n luontodirektiivin ja perustuslain sekä muun lainsäädännön vaatimukset ja yhteen sovittamalla paikallisen väestön näkökulmia laajan kansalaisten osallistamisen avulla. Ilveskannan päivitetty hoitosuunnitelma vahvistettiin. 15.10.2021.⁹

Luontodirektiivin 12 artikla edellyttää, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarpeelliset toimenpiteet näiden lajien tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi ja kiellettävä mm. kaikki näiden lajien yksilöitä koskeva tahallinen pyydystäminen ja tappaminen. EU:n jäsenenä Suomi on velvollinen saattamaan yhteisöoikeuden säännökset voimaan ja noudattamaan niissä asetettuja tavoitteita suotuisan suojelun tason säilyttämiseksi. Suomi on rauhoittanut metsästyslain 37 §:llä ilveksen ympäri vuoden.

Luontodirektiivi sallii kuitenkin poikkeamisen tiukasta suojelujärjestelmästä. Direktiivin 16 artiklassa säädetään tarkemmin niistä yksityiskohdista, joita suojelusta poikkeamisessa on sovellettava. Suojelusta poikkeaminen on mahdollista, mikäli toimenpiteelle ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua, eikä poikkeaminen heikennä

⁸<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a17dbc76-2b51-11ec-bd8e-01aa75ed71a1/language-fi/format-PDF/source-search>

⁹ <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163559>

lajin suojelutasoa. Tämän lisäksi poikkeamisen on täytettävä yksi erityisistä poikkeamisperusteista: esim. erityisen merkittävien vahinkojen estäminen tai ns. kannanhoidolliset perusteet. Luontodirektiivissä ei ole erityisiä vuodenaikaan sidottuja rajoitteita poikkeamiselle, joten poikkeaminen näiden lajien suojelusta on siten mahdollista myös keväällä. Luontodirektiivi kuitenkin edellyttää kansallisen viranomaisen tapauskohtaista harkintaa.

Suomi on pannut täytäntöön luontodirektiivin 16 artiklan poikkeussäätelyn metsästyslailla. Säätely on metsästyslain 41 sekä 41 a §:ssä. Poikkeuslupa ilveksen metsästämiseksi voidaan myöntää ensinnäkin ns. vahinkoperusteisena poikkeuslupana. Poikkeamisella pyritään esimerkiksi estämään erityisen merkittäviä vahinkoja tai turvaamaan ihmisten turvallisuutta. Poikkeaminen ei saa kuitenkaan heikentää lajin suotuisaa suojelutasoa tai sen saavuttamista ja poikkeaminen on mahdollista vain, jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole ratkaista ilveksen aiheuttamaa ongelmaa.

On kuitenkin huomattava, että tämän lisäksi suurpetoja voidaan metsästää myös silloin, kun ne eivät ole aiheuttaneet vahinkoa. Tällaiset ns. kannanhoidollisella perusteella myönnettävät poikkeusluvut ovat tarpeen kannan säatelemiseksi ja eläinten arkuuden säilyttämiseksi. Ilveskannan hoitosuunnitelmassa todetaan, että ilves lajina koetaan kansalaisten taholta pääosin positiivisena elämyksenä. Muun Suomen alueella ilveskanta ei runsaanakaan aiheuta samalla tavoin haittaa elinkeinoille kuin poronhoitoalueella. Ilveksen aiheuttamat ongelmat liittyvät ennemminkin alueelliseen yksilötiheyksien kasvuun, mistä seuraa enenevässä määrin ilvesten liikkumista sekä saalistusta pihapiireissä ja niiden tuntumassa.

Kannanhoidollisista poikkeusluvista säädetään metsästyslain 41a §:n 3 momentissa, jossa todetaan, että ilvestä koskeva poikkeuslupa voidaan myöntää myös tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen yksilöiden pyydystämiseksi tai tappamiseksi. Valtioneuvoston asetuksessa metsästyslaissa säädetyistä poikkeuksista (452/2013) on säädetty mm. poikkeuslupien hakemisesta, poikkeamisen edellytysten arvioinnista, kannanhoidollisen metsästyksen ajoista, lupamääräyksistä ja saaliin ilmoittamisvelvollisuudesta.

Edellä mainittu valtioneuvoston asetus tuli voimaan 24.6.2013. Sen mukaan metsästyslain 41 a §:n 3 momentin nojalla myönnettävällä niin sanotulla kannanhoidollisella poikkeusluvalla voidaan pyydystää ilvestä loka-kuun ensimmäisestä päivästä helmikuun viimeiseen päivään poronhoitoalueella ja muualla maassa joulukuun ensimmäisestä päivästä helmikuun viimeiseen päivään. Naarasta, jota vuotta nuorempi pentu seuraa, ei kuitenkaan saa edelleenkaan pyydystää. Poronhoitoalueen pidemmällä pyyntiajalla pyritään tehokkaampaan kannanhoidollisten poikkeuslupien käyttämiseen poronhoitoalueella. Metsästysajan pidennys oli osa niitä toimenpiteitä, joilla ilvesten aiheuttamia porovahinkoja pyrittiin vähentämään.

Poronhoitoalueella maa- ja metsätalousministeriön asettama suurin sallittu saalismäärä jäi usean vuoden ajan täyttymättä osin vaikeiden pyyntiolosuhteiden (mm. lyhyt valoisuuden aika, lumiolosuhteet) tai ylipäättään maaston haasteellisuuden takia.

Poronhoitoalueella tavoitteena on ilveksen aiheuttamien vahinkojen vähentäminen vahinkoperusteisilla ja kannanhoidollisilla poikkeusluvilla. Pääpaino on kuitenkin ollut vahinkoperusteisissa poikkeusluvista jo vuosikaudet. Ilvesten liikkuminen Skandinavian ja Venäjän välillä ei ole uhattuna etenkin, kun niillä on esteetön mahdollisuus liikkua kevät- ja kesäaikaan, jolloin ilves on rauhoitettu ja vahinkoyksilöön kohdennettu poikkeuslupapyyntikin sulan maan aikana on käytännössä aika mahdotonta. Ruotsin ilveskantaa koskevista geneettisissä tutkimuksissa ei ole havaittu mitään, mikä viittaisi kannan kärsivän geneettisistä ongelmista.

Tarkoin valvotuissa oloissa tavoite täyttyy siten, että Suomen riistakeskus harkitsee aina ennen poikkeuslupapäätöksen tekemistä vielä erikseen, onko alueittain muuta tyydyttävää ratkaisua ja haittaako metsästys suotuisan suojelutason säilyttämistä tai sen saavuttamista. Suomen riistakeskus joutuu selvittämään metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetun valtioneuvoston asetuksen nojalla metsästyslain 41 a §:n 1–3 kohdan tapauksissa (ns. vahinkoperusteiset poikkeusluvut) poikkeuslupan kohteena olevan riistaeläinlajin

kannan tai kannan tilan haetulla poikkeuslupa-alueella, yksilön käyttäytymisen haetulla poikkeuslupa-alueella, tarvittaessa mm. viranomaisten tiedot, jotka liittyvät poikkeuslupan hakuperusteeseen sekä toimenpiteet, jotka poikkeuslupan sijasta voitaisiin toteuttaa. Tämä Suomen riistakeskuksen täytyy todentaa erikseen jokaisen lupahakemuksen kohdalla sekä lisäksi dokumentoida tarkasti poikkeuslupapäätökseen kaikki luontodirektiivin 16 artiklan 3 kohdassa mainitut yksityiskohtaiset muotovaatimukset, jotka on todettu, jotta luontodirektiivin jäsenvaltioille asettamat velvoitteet raportoinnista voidaan täyttää.

Valtioneuvoston asetusta metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista muutettiin kesällä 2024 siten, että poikkeuslupien avulla voitaisiin tehokkaammin puuttua suurpetojen aiheuttamiin vahinkoihin. Suomen riistakeskuksen on vahinko- ja turvallisuusperusteisten poikkeuslupien myöntämisedellytyksiä arvioidessaan otettava huomioon suurpetojen kohdalla myös lajin biologiset ominaispiirteet, kuten reviirikäyttäytyminen ja saalistus. Lisäksi, jos poikkeusluvalla pyritään suojelemaan muuta lajistoa, kuten metsäpeuraa, myös turvattavan lajin kanta maakunnassa ja koko maassa sekä lajin biologiset ominaispiirteet ja lajin elinvoimaisuuteen liittyvät uhat tulee ottaa huomioon. Luvan kohdentamisen vaatimuksia joustavoitettiin tilanteissa, missä vahinkoa tai uhkaa aiheuttavan suurpetoyksilön tunnistaminen ei sääolosuhteista, lajin biologisista ominaispiirteistä tai muusta perustellusta syystä johtuen ole mahdollista. Tällöin poikkeuslupa voidaan myöntää kohdentamatta sitä tiettyyn yksilöön, ja poikkeusluvalla tapahtuva pyynti voidaan sallia yksittäistä vahinkokohdetta laajemmalla alueella. Muutoksella on tarkoitus vastata erityisesti suurpetojen vahinko- ja turvallisuusperusteisten poikkeuslupien käyttöön liittyviin haasteisiin sulan maan aikana. Metsästyslain 41 a §:n 1 momentin nojalla myönnettyjen ahman, ilveksen, karhun, saukon tai suden tappamista koskeva poikkeuslupan enimmäisvoimassaoloaika piteni 21 vuorokaudesta 31 vuorokauteen. Asetusmuutos astui voimaan 12.7.2024.¹⁰

Asetuksen 7 §:n mukaan poikkeuslupan saajan on ilmoitettava Suomen riistakeskukselle ja poliisille metsästyslain 41 §:ssä tarkoitetun poikkeuslupan nojalla tapahtuneen ilveksen pyynnin tuloksesta. Ilmoitus on tehtävä ensimmäisenä arkipäivänä siitä, kun poikkeusluvassa tarkoitettu riistaeläin on tullut pyydystetyksi taikka, jos riistaeläin on jäänyt pyydystämättä, poikkeuslupan voimassaolon päättymisestä. Ilmoituksessa on mainittava pyydystettyjen eläinten määrä, niiden sukupuoli, pyyntiajankohta ja pyyntipaikan koordinaatit. Suomen riistakeskuksen on puolestaan toimitettava maa- ja metsätalousministeriölle edellä mainitut tiedot eläimen pyynnistä kerran kuukaudessa.

Lisäksi metsästyslain 88 §:ssä todetaan metsästyksen valvonnasta. Sen mukaan poliisin, rajavartiolaitoksen ja tulliviranomaisten sekä riistahallintolaissa tarkoitettujen metsästyksenvalvojien tulee toimialueellaan valvoa, että metsästystä koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan. Valtion omistamilla alueilla lain noudattamista valvovat virkamiehet, joiden tehtäväksi valvonta säädetään tai määrätään eli käytännössä valvontaa hoitaa Metsähallituksen erätarkastajat. Lisäksi maanomistajalla ja metsästysoikeuden haltijalla on oikeus valvoa metsästyslain noudattamista alueellaan. Luontodirektiivin 16 artikla pohjautuu Bernin sopimukseen ja sen 9 artiklaan¹¹. Bernin sopimuksen resoluution 9 artiklan tulkinnan mukaan, valvonta voi olla joko etukäteistä – eli lupamenettely – tai jälkikäteistä eli metsästyksen aikainen tai saalisraportointiin perustuva valvonta- tai näiden yhdistelmä.¹² Viimeksi mainittu on hyvin lähellä Suomen tilannetta.

¹⁰ <https://mmm.fi/-/suurpetojen-vahinkoperusteisia-poikkeuslupakaytantoja-sujuvoittavat-muutokset-on-hyvakasytty>

¹¹ -- pienissä määrin eräiden eläinten ja kasvien kiinniottamisen, keräämisen, hallussapidon tai muun järkevän hyödyntämisen sallimista varten tarkasti valvotuissa oloissa, valikoivasti ja rajoitetusti.

¹² <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=2237547&Site=&BackColorInternet=B9BDEF&BackColorIntranet=FFCD4F&BackColorLogged=FFC679> Revised Resolution No. 2 (1993) on the scope of Articles 8 and 9 of the Bern Convention (2.12.2011): The provision "under strictly supervised conditions" should be interpreted to mean that

Kun kyse on kannansäätelystä, on mahdotonta osoittaa mitään tiettyjä yksilöitä, mutta alueen rajauksella, joka useimmassa tapauksessa voi olla hyvinkin suppea alue, mahdollisesti ilvestihentymä tai tiettyjen ongelmien ilmentymisalue, saavutetaan valikoivuus. Poikkeusluvassa on rajoitettu määrä yksilöön tai ryhmään yksilöitä, aika on rajoitettu ja samoin pyyntialue.

2 Luonnonvarakeskuksen kanta-arvio (tiivistelmä): Suomen ilveskanta Suomessa 2024¹³

Kanta-arvion 2024 perusteella Suomen ilveskanta on vähintään 2260 ilvestä ennen metsästyskautta 2024/2025. Pentuehavaintojen perusteella vuonna 2023 arvioidaan havaitun vähintään 410 erillistä ilvespentuetta. Luvuissa ei ole mukana Ahvenanmaalla esiintyviä ilvespentueita eikä -yksilöitä. Kanta-arvio pohjautuu petoyhdyshenkilöverkoston 1.9.2023–29.2.2024 kirjaamiin pentuehavaintoihin, joiden pohjalta tehdään laskelma vuoden 2023 erillisten pentueiden määrästä. Kaikki ilveshavainnot pitivät sisällään yhteensä noin 3 350 kpl ilvespentueiden näkö- ja jälkihavaintoa ja ~540 riistakamerahavaintoa, mikä on 39 % vähemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Nyt havaittujen ilvespentueiden määrän ja siitä johdetun yksilömäärän vähentymistä selittää todennäköisesti havainnointiaktiivisuuden selvä lasku, koska ilveksen luontaisessa kuolleisuudessa ei tiedetä tapahtuneen merkittävää muutosta ja samalla metsästysverotus on ollut vähäistä. Lisäksi riistakolmiolaskennoista saatava jälki-indeksi ei tue ajatusta kannan pienentymisestä. Edellä mainitut asiat luovat ilveskannan arviointiin epävarmuutta, minkä takia tänä vuonna raportoidaan vain pentueiden vähimmäismäärä ja kannan vähimmäiskoko. Samasta syystä tänä vuonna ei julkaista populaatiomalliin perustuvaa ennustetta.

Ilvesten metsästyskuolleisuus ja muu tunnettu kuolleisuus

Ilveksen merkittävin kuolinsyy Suomessa on aiemmin ollut metsästys. Kannanhoidollisen metsästyksen loputtua merkittävin kuolinsyy on muuttunut muu kuolleisuus-luokkaan meneväksi liikennekuolleisuudeksi. Luontainen kuolleisuus on melko vähäistä, vaikkakin vain pieni osa siitä tulee tietoon. Maa- ja metsätalousministeriön metsästysvuoden 2023-2024 kiintiö oli 320 ilvestä. Ilvessaalis kannanhoidollisessa metsästyksessä muun Suomen alueella oli kuitenkin vain neljä (4) yksilöä. Yksi eläin saatiin saaliiksi Satakunnassa ja kolme Keski-Suomessa. Tämä johtui siitä, että Suomen riistakeskuksen metsästyskaudelle 2023–2024 myöntämistä ilvesluvista valitettiin kattavasti. Hallinto-oikeudet määräsivät lähes kaikille ilveksen poikkeusluville toimeenpanokiellon, joten lupia ei kolmea poikkeusta lukuun ottamatta käytetty. Hallinto-oikeudet kumosivat kaikki ilveksen kannanhoidollista metsästystä koskevat poikkeuslupapäätökset.

Metsästysvuonna 2023-2024 vahinkoperusteisillä poikkeusluvilla saatiin saaliiksi 36 (25) ilvestä poronhoitoalueelta. Poikkeusluvilla saatujen ilvesten kokonaismäärä oli siten 40 (199). Suluissa edellisen metsästysvuoden saalis. Kokonaiskuolleisuus oli 146, kun 102 muutoin kuollutta muun Suomen alueella ja 4 poronhoitoalueella lasketaan mukaan (Poikkeusluparaportti 31.7.2024).

the authority granting the exception must possess the necessary means for checking on such exceptions either beforehand (e.g., a system of individual authorisations) or afterwards (e.g., effective on-the-spot supervision), or also combining the two possibilities;

¹³ <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/554983>

3 Suurimmat sallitut saalismäärät ja muut rajoitukset metsästysvuodelle 2024–2025

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa esitetään suurimmat sallitut saalismäärät ilvekselle sekä eräitä aluerajoituksia.

Suurimmat sallitut saalismäärät

Aiemmin maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on ollut löytää verotustaso, jolla kanta olisi vakaa. Nyt ei enää tavoitella suurinta kestäväää verotusmäärää, vaikka ilveskannan kasvu ja tihentyminen ovat lisänneet kritiikkiä ilveskannan hoitoa ja Luonnonvarakeskuksen kanta-arviomenetelmää kohtaan. Toisaalta kritiikki ilveksen metsästystä kohtaan on lisääntynyt pienten hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen lisääntymisessä. Ilveksen metsästystä kritisoidaan metsästäjäkentän ulkopuolelta, koska toivotaan, että ilves verottaisi voimakkaammin valkohäntäpeura- ja metsäauriskantoja.

Oikeuskäytäntö on tiukentunut kannanhoidollisen metsästyksen osalta merkittävästi kaikkien suurpetojen osalta osittain johtuen siitä, että luontodirektiivin IV-liitteen tiukasti suojeltuja lajeja koskevat ratkaisut eivät ole lajiriippuvaisia. Ei suotuisalla suojelutasolla olevia lajeja, kuten sutta, koskevat ratkaisu ja sen perustelut koskevat myös suotuisalla suojelutasolla jo todella kauan olleita ilvestä ja karhua. Onkin todennäköistä, että hyvin suurta osaa ilveskiintiöstä ei tulla myöntämään poikkeusluvina ulos, koska osa hakemuksista ei täytä edellytyksiä poikkeusluvan myöntämiseksi. Mahdolliset myönteisetkin poikkeusluvut saatetaan asettaa valitusten johdosta täytäntöönpanokieltoon. Esimerkiksi viime metsästyskaudella hallinto-oikeudet määräisivät lähes kaikille ilveksen poikkeusluville toimeenpanokiellon. Lupia ei kolmea poikkeusta lukuun ottamatta käytetty. Hallinto-oikeudet kumosivat myöhemmin kaikki ilveksen kannanhoidollista metsästystä koskevat poikkeuslupapäätökset.

Verotusmäärällä metsästysvuodelle 2024–2025 pyritään:

- suotuisan suojelutason saavuttaneen kannan kasvunopeuden säätelyyn verotustason muutoksilla kannan kehityksen mukaan
- ylläpitämään ilvesten ihmisarkuutta
- pitämään saaliin seurannalla ja kiintiön mitoituksella lisääntymisiässä oleviin naaraisiin kohdistuva verotus maltillisena
- vähentämään metsäpeuraan kohdistuvaa predaatiota
- vähentämään porovahinkoja kohdentamalla lupia poronhoitoalueelle siirtyviin nuoriin yksilöihin
- lisäämään vaikutusmahdollisuuksia paikallisten ihmisten keskuudessa, joiden on elettävä samoilla alueilla kuin ilvekset
- kasvunopeutta hidastamalla lisäämään pitkäaikaista hyväksyntää alueilla, jonne ilvekset ovat vasta palaamassa.

Asetuksessa esitetään asetuksen voimassaoloajalle kannanhoidollisen metsästyksen suurimmaksi sallituksi saalismääräksi 320 yksilöä muun Suomen kannanhoitoalueelle. Määrä on sama kuin edellisenä vuonna.

Edelleenkin ei ole tarpeen rajoittaa ns. vahinkokiintiötä vaan Suomen riistakeskus voi myöntää näitä poikkeuslupia tarpeen mukaan luontodirektiivin kriteereiden ja edellytysten täytyttyä. Todennäköistä on, että näitä erityisen merkittäviä vahinkoja tai vahingonuhkaa aiheuttavien yksilöiden poistamisia tullaan tarvitsemaan, mikäli kannanhoidollinen metsästys ei toteudu suunnitellussa mittakaavassa tai lainkaan valitusten johdosta. Suomen riistakeskuksen myöntämällä vahinkoperusteisilla luvilla saalis metsästysvuonna 2023–2024 saalis oli 36 ilvestä ja kaikki poronhoitoalueelta.

Selvennyksenä on todettava edellä mainituista suurimmista sallituista saalismääristä, että metsästyslain 41a§:n 1 momentin 4 kohdan mukaisia poikkeuslupia ei ole kuitenkaan tarkoitus lukea 1 §:ssä säädettyyn

suurimpaan saalismäärään. Vaikka asetuksella tarkoitettaneen otsikon mukaisesti poikkeusluvilla sallittavaa *metsästystä*, myönnetään myös tutkimusperusteiset poikkeusluvut 41 a §:n perusteella. Lähtökohtaisesti tutkimusluvilla pyydetty eläin lähes poikkeuksetta kuitenkin vapautetaan merkitsemisen tai GSM/GPS-pannan asettamisen jälkeen elävänä takaisin luontoon, joten ei ole syytä vähentää näitä poikkeusluvilla metsästettävien yksilöiden suurimmasta sallitusta saalismäärästä.

Ilvesten metsästys poikkeusluvin (vahinkoperusteisin ja kannanhoidollisin) on käytännössä ainoa keino vähentää ilveksen aiheuttamia porovahinkoja.

Taulukko 3. Ilveksen aiheuttamat porovahingot 2010-2024. *Vuoden 2024 kertymä ajettu riistavahingot.fi -palvelusta viimeisen 12 kuukauden tietojen perusteella. Vahinkojen perusteella voidaan arvioida ilveksen tappamana löydettyjen porovahinkojen määrän kasvavan laskennalliselta korvaussummaltaan noin 2 000 000 euroon (1 700 000 euroa):

ILVES	kpl	
2010	590	
2011	550	
2012	703	
2013	867	
2014	589	
2015	572	
2016	647	
2017	756	
2018	485	
2019	445	
2020	707	
2021	716	
2022	796	
2023	996	
2024	1162*	

Myös ilveksen osalta on usein esitetty ratkaisuksi siirtymistä reviiripohjaiseen korvausjärjestelmään porovahinkojen korvaamisessa. Korvausjärjestelmän muuttaminen ei ratkaise vahinkoihin eikä etenkin petovahinkokorvausmäärärahoihin liittyvää ongelmaa, sillä jo nykyisen järjestelmän kohdalla on vaikeuksia maksaa korvauksia täysimääräisenä vahingonkäräjöille.

Huomattava on myös, että reviiripohjaiseen korvausjärjestelmään siirtyminen ei ole pelkästään kansallisesti ratkaistavissa. Porovahinkojen korvausjärjestelmän oikeusperusta on yhteisiä markkinajärjestelyjä koskeva asetus ja erityisesti sen [213 artikla](#)¹⁴. Komissio on hyväksynyt sen täytäntöönpanopäätöksellä (31.3.2016, C (2016) 1752 final) porojen ja porotuotteiden tuotantoon ja kaupan pitämiseen Suomessa myönnettävien kansallisten tukien sallimisesta. Komission päätöksessä suurpetojen porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen korvaamisen maksuvaltuus on enintään 10 miljoonaa euroa. Ainoastaan määrärahan lisäyksellä¹⁵ (2,5M€)

¹⁴ EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS (EU) N:o 1308/2013, annettu 17 päivänä joulukuuta 2013, maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 922/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta (EUVL L 347 20.12.2013, s. 671)

¹⁵ <https://budjetti.vm.fi/sisalto.jsp?year=2024&lang=fi&maindoc=/2024/ltac2/hallituksenEsitys/hallituksenEsitys.xml&opennode=0:1:87:277:289:291>:

voitiin vuoden 2023 vahingot maksaa täysimääräisesti, sillä suurpetojen aiheuttamien porovahingot nousivat 9,765 miljoonaan euroon.

Reviiripohjaiseen korvausjärjestelmään siirtyminen tai edes nykyisen korvausjärjestelmän muuttaminen edellyttää paitsi mittavia lainsäädäntömuutoksia riistavahinkolakiin ja –riistavahinkoasetukseen myös komission kilpailupääosaston hyväksyntää (notifiointi). Maa- ja metsätalousministeriöllä ei ole edelleenkään suunnitelmia siirtää reviiripohjaiseen korvausjärjestelmään.

Lisäksi ilves aiheuttaa jonkin verran vahinkoa turkistarhaukselle, karja- ja lammastaloudelle sekä myös metsästyskoirille metsästystilanteessa. Ongelmaksi ei aina katsota pelkästään ilveksen aiheuttamia vahinkoja, vaan myös sen aiheuttamaa haittaa ja harmia, jotka koituvat vahinkojen ennaltaehkäisystä. Ajoittain ilveksiä tulee asutukseen ja pihapiireihin ja jotkut yksilöt voivat joko sairauden aiheuttaman nälkiintymisen tai oppimisen kautta toistuvasti hakea ravintoa pihapiireistä. Myös nuoret vaeltavat ilvesyksilöt saattavat vierailla pihapiireissä helppoa ravintoa, kuten kotikissoja, ja piharusakoita saalistamassa. Vaikka vierailut eivät johtaisi varsinaisiin vahinkoihin, ne aiheuttavat alueella yleensä vaatimuksia ns. pihailvesten poistamiseksi. Paikallisten ihmisten sietokykyä voidaan lisätä ja samalla mahdollista ilvesvastaisuutta vähentää sallimalla kannanhoidollinen metsästys, joka samalla lisää ilveksen arvostusta arvokkaana riistaeläimenä.

Alueelliset rajoitukset

Asetuksessa asetetaan alueellisia rajoituksia kannanhoidolliseen metsästyksen ilveskannan hoitosuunnitelman eri kannanhoitoalueita koskevien tavoitteiden johdosta. Asetuksen verotusprosentti on seuraava: muun Suomen kannanhoitoalueella sallitaan 14,2 % verotus, joka tarkoittaa 320 ilvestä. Lupia tulee kohdentaa ilveksen tiheydellä alueille, jossa kanta on vakaa tai nousussa edellisen vuoden kanta-arvioon verrattuna. Alueilla, jossa ilveksiä on tiheydeltään harvassa verrattuna maapinta-alaan tai kanta-arvio osoittaa selvää kannan laskua, ei ilveskanta ole syytä verottaa. Rajoituksella ei ole kuitenkaan tarkoitus estää poikkeuslupien myöntämistä alueille, joilla viimeisin kanta-arvio on muutaman pentueen verran edellisvuotta pienempi, mutta kyseessä on paremminkin vuosien välinen heilunta kanta-arvioluvussa, kuin selvä kannan lasku.

Poronhoitoalueella ilveskanta on harva, havaintoaineisto alueellisesti huonosti kattavaa ja siellä esiintyy vain noin 3 % Suomen arvioidusta ilveskannasta. Verotus perustuisi siellä porovahinkojen mahdollisimman tehokkaaseen vähentämiseen. Poronhoitoalueen ilveksen porotalouselinkeinolle aiheuttamat vahingot ovat edelleen huomattavat ja vuonna 2023 ilveksen tappamia poroja löydettiin 996 kappaletta ja laskennallinen vahinko oli noin 1 700 000 euroa. Ilveksen aiheuttamien porovahinkojen arvioidaan nousevan 2 000 000 euroon vuoden loppuun mennessä.

Poronhoitoalueelle ei aseteta kiintiötä edellisvuosien tapaan. Suomen riistakeskus on silti velvollinen varmistamaan myöntäessään poikkeuslupia poronhoitoalueelle, että päätös on luontodirektiivin sekä kansallisten metsästyksen koskevien säännösten mukainen.¹⁶ Toisin sanoen Suomen riistakeskuksen tulee tapauskohtaisesti harkita myös poronhoitoalueen osalta ennen päätöksen tekemistä vielä erikseen, onko muuta tyydyttävää ratkaisua ja haittaako metsästys suotuisan suojelutason säilyttämistä. Harkintavaltaa rajaavat myös EU:n luontodirektiivissä (92/43/ETY) mainitut myöntämisperusteet ja niiden tulkintasisältö, mikä on muotoutunut Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisujen sekä luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta annetun ohjeasiakirjan kautta.

¹⁶ KHO:n päätös 10.6.2009, taltionro 1499, dnro 881/1/08.

Erityistä

Kannanhoidollinen metsästys siten, että poikkeuslupia voidaan myöntää alueellisesti kattavasti antaa mahdollisuuden paikallisen omistajuuden kehittymiselle ja mahdollistaa myös ilveksen riista-arvon säilymisen vaarantamatta suotuisaa suojelutasoa. Muun Suomen ilveskannan hoidossa on mahdollista huomioida myös ilveksen nauttima hyväksyntä kansalaisten taholta ja voimakas pienten hirvieläinten kantojen kasvu. Pienten hirvieläimien ja ilveksen välisestä suhteesta käytävä keskustelu onkin lisääntynyt. Valkohäntäpeurakanta on tosin ollut Luonnonvarakeskuksen kanta-arvion mukaan laskussa jo vuodesta 2020 asti. Valkohäntäpeurakannan tiheys on laskenut paikoin erittäin merkittävästi. Samanaikainen tiukentuneesta oikeuskäytännöstä johtuva ilveksen kannanhoidollisen pyynnin estyminen on lisännyt ilveskannan hoitoa kohtaan esitettyä kriittisyyttä. Kun tarkastellaan ilveksen vaikutuksia sen saalistajoihin, on huomioitava useita eri tekijöitä, jotka vaikuttavat niin saalistajaan (ilves) kuin saalistajiin. Näitä ovat esimerkiksi maisemarakenne, säätila ja saalistajien rakenne. Ihmisen harjoittamalla riistanruokinnalla on merkitystä ilveksen saalistukselle. Lisäksi on huomioitava, että ilvessukupuolien välisessä ravinnonkäytössä on eroja. Vaikka ilves tappaa runsaastikin pieniä hirvieläimiä, se ei välttämättä pysty säätelämään saalistamiensa lajien kantoja. Siksi onkin tehtävä selkeä ero puhuttaessa ilveksen vaikutuksesta riistan hyödyntämiseen ja ilveksen mahdollisesta vaikutuksesta saalistajiensa kantoihin niiden säätelijänä. Suurimmalla osalla muun Suomen kannanhoitoaluetta esiintyy suhteellisen runsas ilveskanta samoilla alueilla, joilla pienten hirvieläinten saalismäärät ovat pieniä. Ilveksen on eri tutkimuksissa todettu saalistavan myös muita pienpetoja. Suomessa kiinnostuksen kohteena on erityisesti ilveksen saalistus, joka kohdentuu kettuun ja supikoiraan. Näihin lajeihin kohdistuvan saalistuksen kautta ilveksellä voi olla välillinen positiivinen vaikutus niin kanalintu-, jänis- kuin metsäauriskantoihinkin.

Luonnonvarakeskuksen kannanseurannan ja sitä tukevan tutkimustyön perusteella suurpedot ovat potentiaalisin metsäpeuran heikkoa vasatuottoa ja kuolevuutta aiheuttava ensisijainen tekijä. Luonnonvarakeskuksen metsäpeurojen vasaseurannat osoittavat, että panta-aineistosta vain kolmasosa syntyneistä oli elo-syyskuussa enää hengissä. Lisäksi suurpedot aiheuttavat hävikkiä aikuisille metsäpeuroille, joiden kuolinsyistä noin 60 % on määritetty suurpetojen osalle (82 kuollutta ja löydettyä pannoitettua vaadinta vuosina 2010–2019, joista 49 oli suurpetojen tappamia). Metsäpeura-alueilla ilveskannat ovat laskussa tai lähes ennallaan, joten enää ei ole perusteltua suunnata kovin voimallista verotusta niille alueille. Huomiota tulee kiinnittää edelleen alueisiin, jonne metsäpeuroja on siirretty osana Metsäpeura Life -hanketta. Poronhoitoalueen ilvesvahingot ovat edelleen suuret, joten lupien kohdentaminen myös muualla poronhoitoalueen eteläpuolella saattaa vähentää nuorien yksilöiden siirtymistä poronhoitoalueelle ja näin vähentää porovahinkoja.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että Suomen riistakeskuksen tulee harkita ennen poikkeuslupapäätöksen tekemistä vielä erikseen, onko alueittain muuta tyydyttävää ratkaisua ja haittaako metsästys suotuisan suojelutason säilyttämistä. Suomen riistakeskuksen tulee selvittää metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetun valtioneuvoston asetuksen nojalla metsästyslain 41 a §:n 1-3 kohdan tapauksissa (ns. vahinkoperusteiset poikkeusluvut) poikkeuslupan kohteena olevan riistaeläinlajin kannan tai kannan tilan haetulla poikkeuslupa-alueella, yksilön käyttäytymisen haetulla poikkeuslupa-alueella, tarvittaessa mm. viranomaisen tiedot, jotka liittyvät poikkeuslupan hakuperusteeseen sekä toimenpiteet, jotka poikkeuslupan sijasta voitaisiin toteuttaa. Tämä Suomen riistakeskuksen täytyy todentaa erikseen jokaisen lupahakemuksen kohdalla sekä lisäksi dokumentoida tarkasti poikkeuslupapäätökseen kaikki luontodirektiivin 16 artiklan 3 kohdassa mainitut yksityiskohtaiset muotovaatimukset, jotta luontodirektiivin jäsenvaltioille asettamat velvoitteet raportoinnista voidaan täyttää.

4 Esityksen vaikutukset

Maa- ja metsätalousministeriöllä ei ole lakiin perustuvaa velvollisuutta antaa kiintiöasetusta, vaan metsästyslain 41 §:n 5 momentissa todetaan, että poikkeusluvien vuotuista saaliin määrää *voidaan* rajoittaa. Kiintiö itsessään ei johda yhdenkään ilveksen tappamiseen, vaan on eräänlainen ylimääräinen turva, että vaikka kiintiö täyttyisi, ei suotuisaa suojelutasoa vaaranneta. KHO on tämän todennut päätöksessään (10.9.2006, talti-onro 1499) seuraavasti: poikkeusluvasta päättävä taho [nyk. Suomen riistakeskus] on velvollinen varmistamaan, että kukin päätös on luontodirektiivin ja kansallisten säädösten mukainen, niin että kulloinkin kysymyksessä oleva metsästys ei vaaranna suotuisaa suojelutasoa ja että muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole. Ministeriön kiintiö turvaa omalta osaltaan sääntelyn mukaista harkintaa. Asiaa käsiteltiin myös Euroopan yhteisöjen Suomen susien metsästystä koskevassa ratkaisussa (C-342/05), jossa todettiin, että tämä raja, joka vahvistetaan sen yksilöiden määrän perusteella, joka voidaan biologisesti poistaa kyseistä lajia vaarantamatta, muodostaa vain kehyksen, jonka puitteissa voidaan myöntää pyyntilupia, kun luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan mukaiset edellytykset lisäksi täyttyvät.

Komissio on tilannut raportin LCIE:ltä (the Large Carnivore Initiative for Europe) suurpetojen kannanhallintaa koskevista parhaista käytännöistä. Komissio myös suosittelee jäsenvaltioille raportin sisältämiä ohjeita¹⁷. Vaikka tämä asiakirja ei ole velvoittava, myös se sisältää luontodirektiivin tulkittamisen kannalta relevantteja seikkoja. LCIE:n asiakirjassa nostetaan suurpetojen metsästyksen osalta relevantteja hyötyjä.

Raportissa¹⁸ LCIE uskoo, että se suurpetojen metsästys voi olla yhteensopivaa niiden suojelun kanssa monilla alueilla ja tilanteissa. LCIE toteaa, että on tärkeää muistaa, että suurpetojen suojelu ei välttämättä tarkoita tiukkaa suojelua.

LCIE:n mukaan suurpetojen metsästyksen mahdolliset hyödyt ovat seuraavat: (1) Antaa pitkien perinteiden säilyä maaseutualueilla, joilla esiintyy suuria suurpetoja. (2) Lisää suurpetojen läsnäolosta seuraavaa tietokykyä metsästäjien keskuudessa, jos he voivat pitää niitä arvostettuina riistaeläiminä tai tulonlähteenä enemmän kuin kilpailijoina. (3) Lisää vaikutusmahdollisuuksia paikallisille ihmisten keskuudessa, joiden on elettävä samoilla alueilla kuin suurpedot. (4) Säilyttää suurpetojen tiheyden sillä tasolla, että vahingot tuotantoeläimille ja luonnonvaraiselle riistalle pysyy hyväksyttävänä. Lisäksi metsästäjät voivat auttaa tiettyjen yksilöiden poistossa, esimerkiksi niiden, jotka erikoistuvat karjan tappamiseen. (5) Auttaa ylläpitämään suurpetojen arkuutta, mikä vähentää mahdollisia konflikteja. (6) Mahdollisesti tarjoaa mahdollisuuden myydä näiden lajien metsästystä ja saada näin tuloja maaseutualueille. (7) Alueilla, jonne suurpedot ovat palaamassa, se voi lisätä pitkäaikaista hyväksyntää, jos kantojen kasvunopeus hidastuu. (8) LCIE vastustaa voimakkaasti salametsästystä kaikissa olosuhteissa ja ymmärtää, että se on suuri uhka suurpetokantojen selviytymiselle monilla alueilla. LCIE uskoo kuitenkin, että laillisen metsästämisin salliminen auttaa vähentämään salametsästystä, jos paikalliset ihmiset kokevat olevansa mukana lajien hallintaprosessissa. (9) Metsästyksen mahdollistavan populaation saavuttaminen voi olla vertailuarvo suojelu- tai palautussuunnitelman onnistumiselle - tämä osoittaa myös suojelusuunnitelman joustavuuden eri sidosryhmille.

Maa- ja metsätalousministeriö tavoittelee useita edellä mainittuja hyötyjä tällä asetuksella purkamalla ilveskannasta johtuvaa painetta ottamalla ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset tekijät tasavertaisina huomioon niin tavoiteasettelussa kuin toiminnassakin, koska nämä kolme näkökulmaa ovat selkeässä riippuvuussuhteessa toisiinsa. Yleinen päämäärä ilveksen suojelusta poikkeamiselle voi olla ilveskannan suojelu edistämällä

¹⁷ Note to the Guidelines for Population Level Management Plans for Large Carnivores, 1.7.2008, http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/guidelines_for_population_level_management_ec_note.pdf

¹⁸ http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/carnivores/pdf/guidelines_for_population_level_management.pdf sivu 71.

ihminen-ilves-rinnakkaiselo (coexistence) tasapainottamalla ilveskannan aiheuttamia sosioekonomisia vaikutuksia ja pyrkimällä torjumaan ihminen-villieläin-konfliktin (HWC) laajeneminen. Päämäärää tulee tietenkin perustella poikkeuslupahakemuksen kohteena olevan alueen osalta tapauskohtaisesti.

Vaikka aikuiskuoilleisuuden aiheuttajana aineistot osoittavat muiden suurpetojen (erityisesti susi ja karhu) olevan ilvestä merkittävämmässä roolissa, esitys voi jonkin verran parantaa metsäpeuran vasatuottoa ja vähentää kuolleisuutta, kun ilveslupia kohdennetaan metsäpeurojen vasonta-alueille. Kannanhoidollisen metsästyksen lisäksi vahinkoperusteisella pyynnillä, jota ei ole erikseen tällä asetuksella rajattu, voidaan vaikuttaa kansalaisten hyväksynnän ylläpitämiseen ja sen käyttö voi vähentää myös merkittävistä vahingoista maksettavia korvauksia, ellei kohteen suojaaminen akuutissa tilanteessa ole mahdollista (muu tyydyttävä ratkaisu).¹⁹

Luontodirektiivin lajiraportoinnissa 2013–2018 ilves arvioitiin levinneisyytensä ja populaatiokoon perusteella olevan myös suotuisan suojelun tasolla. Kannan elinvoimaisuus tai suotuisan suojelun taso eivät kuitenkaan ole uhattuina. Viimeisimmässä uhanalaisuustarkastelussa (2019) ilves muuttui silmälläpidettävästä (NT) elinvoimaiseksi (LC)²⁰.

Toteutuneen verotuksen vaikutusta seurataan ja tarvittaessa verotusprosenttia voidaan muuttaa. Muutoksia kannan koossa onkin syytä tarkastella usean vuoden ajanjaksoina, koska yksittäisen vuoden metsästysverotuksen kokonaisvaikutus ilveskannan kehitykseen riippuu sitä edeltäneiden vuosien ja välittömästi seuraavien vuosien metsästysverotuksen määrästä. Ilveskannan kehitykseen vaikuttavat myös monet vaikeasti ennakoitavat muut tekijät, kuten muutokset saaliseläinkantojen koossa, ilvesten luontaisessa kuolevuudessa, elinympäristön laadussa ja sääolosuhteissa. Enimmäismäärät eivät yksittäisen metsästyskauden tasolla vaaranna Suomen ilveskannan elinvoimaisuutta poronhoitoalueen ulkopuolisella kannanhoitoalueella.

Poronhoitoalueella kiintiöstä luopuminen on luonut Suomen riistakeskukselle aiempaa enemmän joustoa vahinkotilanteen mukaan etenkin niissä tilanteissa, jossa vahinkoperusteisten lupien käyttö on ollut ongelmallista vahinkoa aiheuttavan yksilön kohdentamisvaikeuksien takia etenkin sulan maan aikana. Myös pidentynyt metsästysaika mahdollistaa ilveskannan tehokkaamman säätelyn ja vahinkojen vähentämisen, mikäli ke- liolosuhteet ovat pyynnin kannalta otolliset.

Luonnonvarakeskus on todennut, että poronhoitoalueen ongelmat ovat alueen suuri pinta-ala, petoyhdysmiesverkoston harvuus ja pentuehavaintojen pieni määrä. Näin ollen maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että verotuksen pohjana toimii kiintiötä paremmin alueen ilveksen aiheuttamisen porovahinkojen kehitys, jota voidaan seurata lähes reaaliaikaisesti Riistavahinkorekisterin kautta. Kiintiön asettaminen on tässä mielessä tarpeetonta, kun otetaan vielä huomioon, että vain noin 3 % ilveskannasta esiintyy poronhoitoalueella.

5 Asian valmistelu

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu virkatyönä ehdotus maa- ja metsätalousministeriön asetukseksi poikkeusluvalla sallittavasta ilveksen metsästyksestä metsästysvuonna 2024–2025. Siinä asetetaan suurin sallittu saalismäärä ja rajataan alue, jossa poikkeuslupaharkintaa voidaan Suomen riistakeskuksen toimesta tehdä.

¹⁹ Esimerkiksi vuonna 2013 vain muutama ilvesyksilö aiheutti muutamille turkistarhoille yhteensä yli 200 000 euron vahingot ja kymmenkertaisti aiempaan nähden ilvesten aiheuttamat kotieläinvahingot.

²⁰ <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/299501>

Esitysluonnoksesta pyydettiin lausuntoja seuraavilta tahoilta: ympäristöministeriö, sisäministeriön poliisi-osasto, Rajavartiolaitos, Luonnonvarakeskus (Luke), Suomen riistakeskus, Suomen ympäristökeskus (SYKE), Metsähallitus, Paliskuntain yhdistys, Saamelaiskäräjät, Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitto (MTK), Svenska lantbruksproducenternas centralförbund (SLC), Suomen Luonnonsuojeluliitto, WWF Suomi, Suomen Metsästäjäliitto ry ja Natur och Miljö r.f., Luonnonsuojeluliitto Tapiola sekä Luonto-Liitto.

Lausuntoja annettiin yhteensä 14. Lausunnoissa tuotiin esille useita asioita joihin kuitenkin tällä asetuksella voidaan vaikuttaa. Seuraavassa lausunnoista poimittuja lausunnonantajien näkemyksiä pääosin esitetystä määrästä tai alueesta. Lausunnot kokonaisuudessaan ovat saatavilla ministeriön kirjaamosta.

Luonnonvarakeskus toteaa, että ilveskanta on ollut suotuisalla suojelutasolla vuodesta 2007 (kanta-arvio v. 2007 1300–1350 yksilöä) eikä nyt ehdotettu metsästysverotus lukumäärällisesti arvioituna yksittäisen vuoden tasolla uhkaa ilveksen suotuisan suojelun tason säilyttämistä. Yksittäisenä metsästysvuonna tapahtuvan metsästysverotuksen kokonaisvaikutus ilveskannan kehitykseen riippuu sitä edeltäneiden vuosien ja välittömästi seuraavien vuosien metsästysverotuksen määrästä ja kohdentumisesta eri ikäluokkiin. Tästä johtuen muutoksia kannan koossa on syytä tarkastella usean vuoden ajanjaksoina. **Luontoliitto** katsoo, että ehdotettua 320:n ilveksen metsästyskiintiötä ei pidä myöntää. KHO on keskeyttänyt viime vuosina suurimman osan suurpetojen kannanhoidollisista metsästysluvista ja todennut ne laittomiksi. **Suomen luonnonsuojeluliitto** toteaa, että lausuntoaineistossa ei ole esitetty päteviä syitä luontodirektiivin 16.1.e:n mukaiseen eli ns. kannanhoidolliseen metsästykseen. Luonnonsuojeluliitto ei vastusta metsästystä sinänsä. Liitto huomioi, että ilveksen

metsästykseen voidaan myöntää poikkeuslupia metsäpeuran suojelemiseksi kuitenkin enintään 20 poikkeuslupaa, koska ilves ei ole metsäpeuralle iso uhka. Lisäksi poikkeuslupia voidaan antaa vahinkojen ennalta ehkäisemiseksi (luontodirektiivi 16.1.b). Poronhoitoalueen ilveskantaa tulisi kasvattaa Pohjois-Pohjanmaalla ja Etelä-Lapissa, jotta ilveskantamme yhteys Skandinavian ilveskantaan paranisi. **Saamelaiskäräjät** tukee asetustuonnosta, joka ei aseta kiintiötä ilveksen metsästykseksi poronhoitoalueella. **Suomen Metsästäjäliitto** esittää poronhoitoalueen ulkopuolella metsästettäväksi ilvesten määräksi 360 yksilöä. Tällä lupamäärällä saataisiin paremmin kohdennettua lupia ongelma- ja tihentymäalueille ja kuitenkin pidettyä kanta jatkossakin vahvasti suotuisan suojelun tasolla sekä vielä kasvavana. **Ympäristöministeriö** katsoo, että 320 yksilön metsästykseen sallimisen voidaan katsoa olevan liian korkea kantaan nähden. **MTK:n** mukaan ilveksen kannanhoidollisen metsästykseen jatkaminen on välttämätöntä. Kannan pitäminen kohtuullisena, ihmisarkuuden vahvistaminen, vahinkojen hallinta ovat keskeisiä kannanhoidollisen metsästykseen hyötyjä. Esitetty lupakiintiö merkitsee käytännössä ilveskannan kasvattamista. **MTK** katsoo, että ilveskannan kasvaessa myös metsästyskiintiötä tulee kasvattaa. **Syke** katsoo, että esitetty ilveskiintiö ei vaaranna muun Suomen kannanhoitoalueen ilveskantaa. Syke kuitenkin huomauttaa, että kiintiö voisi olla huomattavasti pienempikin. Vaikuttaa siltä, että ilveskannan kasvun rajoittaminen ja kannanhoidollisten poikkeuslupien myöntämisen tarpeellisuus alueelle on nykytilanteessa kyseenalaista. Esittää myös poronhoitoalueen ilveskannan kasvattamista, jotta mm. yhteys Ruotsin ja Norjan ilvespopulaatioihin paranisi ja Skandinavian ilvespopulaatio saisi

enemmän geneettistä täydennystä. **Suomen riistakeskus** tuo esille, että kannanhoidon mahdollisuudet ovat valitusten johdosta muuttuneet ja että aiempaa Suomen ilveskannan hoitoa voidaan pitää varsin onnistuneena, sillä ilveksen suojelutaso on suotuisa ja luokiteltu elinvoimaiseksi. **Alueellisten riistaneuvostojen** palautteissa tuodaan mm. esille, että vaadittavia edellytyksiä mm. päämäärän suhteen on erittäin vaikeaa täyttää ja hakijoiden usko järjestelmän toimivuuteen on mennyttä. Paliskuntain yhdistys pitää perusteltuna, että poronhoitoalueen saalismäärää ei rajoiteta. Porovahinkojen hallinnassa sekä kannanhoidollisten että vahinkoperusteisten poikkeuslupien joustavan myöntämisen mahdollisuus on ratkaisevan tärkeää. **WWF** pitää esitettyä suurinta sallittua 320 ilveksen saalismäärää poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa aivan liian suurena ja heikosti perusteluna. WWF katsoo, että poronhoitoalueelle tulisi olla oma kiintiö, joka on riittävän alhainen varmistamaan, että ilveksen levinneisyysalue ei pienene poronhoitoalueella. **Metsähallitus** ja **Polisihallitus** toteavat, ettei niillä ole lausuttavaa. **Yksityishenkilö** katsoo, että asetustuonnos on EU:n luontodirektiivin vastainen.

MTK:n lausunnon perusteella päivitettiin vuoden 2024 vahinkotilastot kotieläin- ja porovahinkojen osalta. Suomen riistakeskuksen lausunnon perusteella muutettiin tekstiä valkohäntäpeurakannan osalta, sillä kanta on LUKE:n arvion mukaan ollut laskussa jo vuodesta 2020 asti. Kuluvan metsästysvuoden kuolleisuus muun Suomen osalta on lisätty muistioon. Muutoin asetukseen tai muistioon ei tehty muutoksia.

6 Voimaantulo

Maa- ja metsätalousministeriön asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 27.12.2024.